



# Postępowanie cywilne

- kumulacja roszczeń
- rozdrobnienie roszczeń
- zmiana powództwa
- cofnięcie powództwa



**Olaf Hamberger**  
Instytut Prawa Cywilnego  
Zakład Postępowania Cywilnego  
[olaf.hamberger@uwr.edu.pl](mailto:olaf.hamberger@uwr.edu.pl)




# Kumulacja roszczeń



## **Art. 191 KPC [Kumulacja roszczeń]**

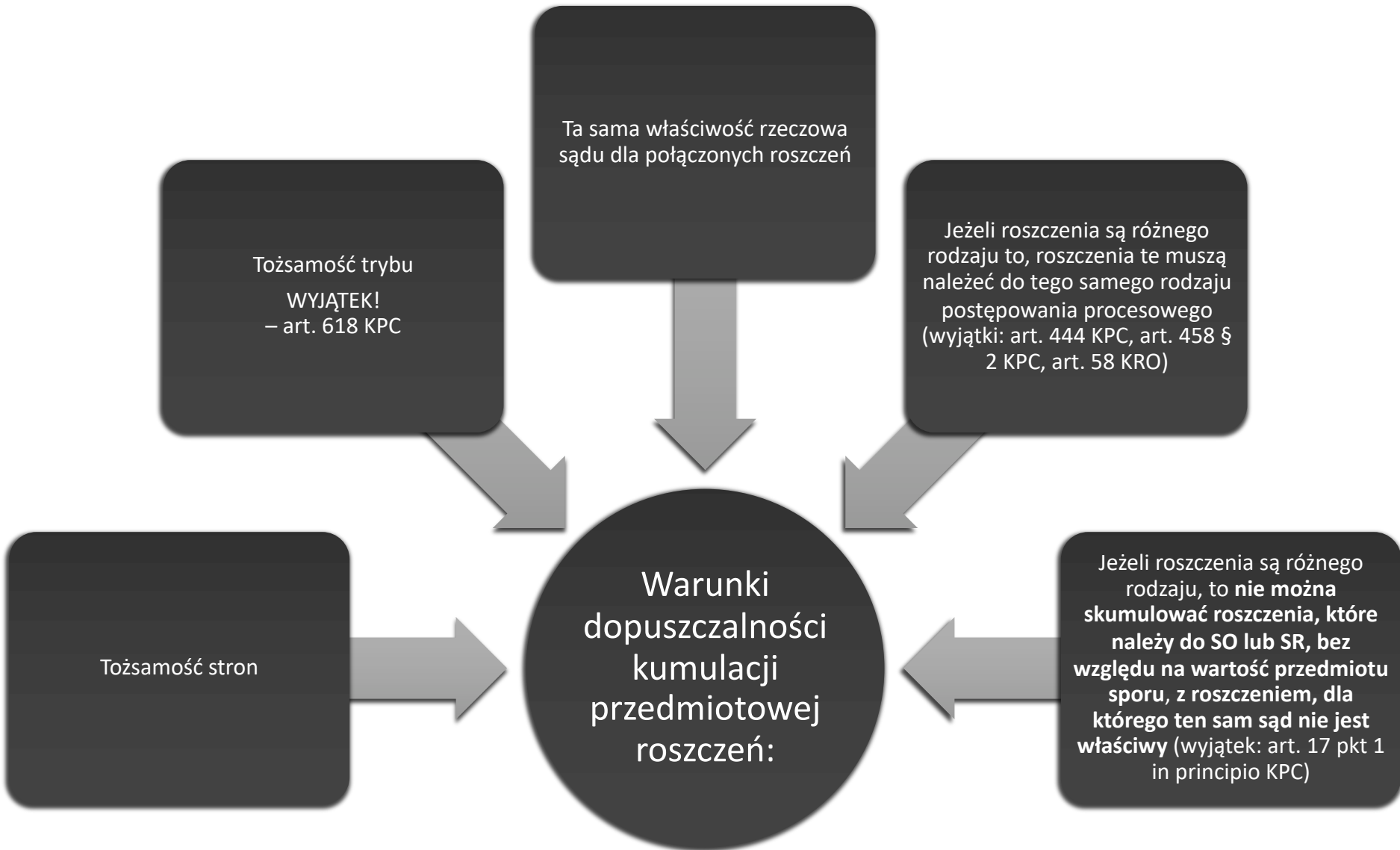
**Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto - gdy roszczenia są różnego rodzaju - o tyle tylko, o ile dla któregośkolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.**




Kumulacja roszczeń polega na połączeniu w jednym pozwie kilku samodzielnych, niezależnych od siebie roszczeń dochodzonych przez powoda przeciwko temu samemu pozwanemu.



Kumulowane roszczenia nie muszą być powiązane w sposób faktyczny lub prawny, choć tego typu związki mogą między nimi zachodzić






Roszczenia skumulowane sąd rozpoznaje łącznie (aczkolwiek możliwe jest zarządzenie oddzielnej rozprawy co do niektórych z połączonych roszczeń - art. 218 k.p.c.)



W stosunku do wszystkich skumulowanych roszczeń przeprowadzone jest jedno postępowanie dowodowe i w konsekwencji rozstrzyga się o nich jednym wyrokiem (sąd może jednak wydać wyrok częściowy - art. 317 § 1 k.p.c. – w sytuacji gdy do rozstrzygnięcia nadają się tylko niektóre ze skumulowanych roszczeń zgłoszonych w pozwie).



Niedopuszczalna kumulacja  
roszczeń, tj. naruszenie  
wymogów tożsamości trybu lub  
właściwości sądu (naruszenie  
art. 191 k.p.c.),



powodować będzie rozdzielenie  
spraw i przekazanie ich do  
rozpoznania we właściwym  
trybie, stosowanie do art. 201  
k.p.c. lub do właściwego sądu  
stosowanie do art. 200 k.p.c.



## Art. 505<sup>3</sup> KPC – ograniczenie możliwości kumulacji roszczeń – Postępowanie uproszczone

Jednym pozwem można dochodzić tylko jednego roszczenia.

Połączenie kilku roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z tego samego stosunku prawnego lub kilku stosunków prawnych tego samego rodzaju. W przypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządza zwrot pozwu bez wezwania do usunięcia tego braku. Jeżeli w terminie tygodnia od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie powód cofnie pozew w zakresie żądań niepodlegających łączeniu, pozew w pozostałej części wywołuje skutek od daty jego pierwotnego wniesienia





# Rozdrobnienie roszczeń





Instytucja rozdrobnienia roszczeń obejmuje sytuacje, w której powód zgłasza roszczenie procesowe obejmujące jedynie część roszczenia materialna prawnego, do czego ma prawo zgodnie z zasadą dyspozycyjności materialnej.



Kodeks postępowania cywilnego w postępowaniu zwykłym tej nie normuje kwestii rozdrobnienia roszczeń.

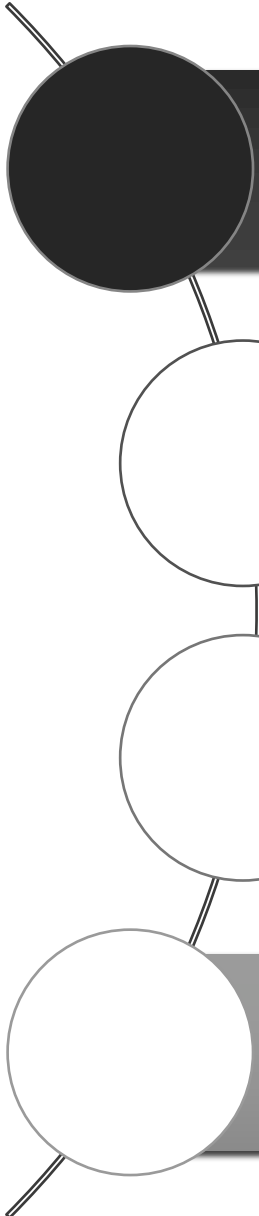



W braku zakazu judykatura (por. m.in. uchwała SN z dnia 5 lipca 1995 r., III CZP 81/95, OSNC 1995, nr 11, poz. 159) i nauka dopuszczają rozdrabnianie roszczeń, z wyjątkiem świadczeń niepodzielnych.



Ograniczenie dopuszczalności rozdrobnienia roszczenia występuje jednak w postępowaniu uproszczonym.

Zgodnie z art. 505<sup>3</sup> § 3, jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby właściwe dla całego roszczenia wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda, w przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym.



Poza przedstawionym wyjątkiem w postępowaniu uproszczonym, rozdrobnienie roszczeń jest więc dopuszczalne i może do niego dojść w następujących przypadkach:

powód dochodzi jedynie części roszczenia, pomimo że jest ono wymagalne w całości;

sąd częściowo umorzył postępowanie na skutek częściowego cofnięcia pozwu bez zrzeczenia się roszczenia; sąd nie rozstrzygnął o całości roszczenia, którego dochodził powód, a strona nie wniosła o uzupełnienie wyroku;

proces o roszczenia majątkowe był wszczęty przez prokuratora, przy czym strona nie brała w nim udziału, może ona wówczas wytoczyć ponowne powództwo, domagając się zasądzenia roszczenia w części, w jakiej nie było uwzględnione.



# Zmiana powództwa



Cofnięcie pozwu w zakresie  
roszczenia pierwotnego  
(wyr. SN z 24.02.2015 r., sygn.  
akt IV CSK 188/14)

Zamiast roszczenia  
pierwotnego


Przedmiotowa zamiana  
powództwa

Wystąpienie przez  
powoda z nowym  
powództwem

Istota zmiany powództwa polega na zachowaniu  
**ciągłości postępowania** przy zmianie jego  
elementów. Pomiędzy pierwotnym a następnym  
żądaniem powinna istnieć więź  
materialnoprawna i logiczny związek, powinny  
one mieścić się w granicach tego samego  
stosunku prawnego (post. SN z 2.6.1965 r., II CZ  
51/65, Legalis).

Obok roszczenia  
pierwotnego

Kumulacja  
roszczeń w  
sprawie



Zmiana  
powództwa  
może  
dotyczyć



żądania,




podstawy  
faktycznej  
żądania,



żądania i  
jego  
podstawy  
faktycznej.

Zmiana nie musi obejmować ani całości powództwa, ani wszystkich wskazanych elementów i może ograniczać się do części sformułowanego żądania, jednego lub kilku innych elementów powództwa (wyr. SN z 20.10.2005 r., IV CK 298/05, Legalis).

Samo jednak wskazanie alternatywnej podstawy materialnej dochodzonego roszczenia procesowego, bez zmiany żądania i okoliczności faktycznych ich uzasadniających nie stanowi przedmiotowej zmiany powództwa (wyr. SN z 21.5.2009 r., V CSK 439/08, Legalis)



Dopuszczalność  
zmiany powództwa



Zmiana  
powództwa jest  
dopuszczalna tylko  
wówczas, jeżeli **nie**  
**wpływa na**  
**właściwość sądu**




W wypadku  
niedopuszczalnej  
zmiany  
powództwa,  
polegającej na  
wystąpieniu przez  
powoda z nowym  
roszczeniem obok  
pierwotnego, sąd  
rozpoznaje **nowe**  
**roszczenie jako**  
**sprawę oddzielną.**



Gdy jednak  
rozważana zmiana  
następuje w sądzie  
rejonowym, należy  
przekazać całe  
zmienione  
powództwo sądowi  
okręgowemu,  
który dla  
zmienionego  
powództwa jest  
rzeczowo i  
miejscowo wła-  
ściwy





Zmiana powództwa polegająca na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast pierwotnego zawiera w sobie **dorozumiane częściowe cofnięcie pozwu** w zakresie pierwotnie zgłoszonego żądania. Taka zmiana jest zatem czynnością procesową złożoną, obejmującą cofnięcie powództwa w zakresie dotychczasowego roszczenia oraz wniesienie innego powództwa zawierającego roszczenie nowe. Jej skuteczność po rozpoczęciu rozprawy jest uzależniona od zgody pozwanego albo musi być połączona ze zrzeczeniem się roszczenia i podlega kontroli sądu, który powinien umorzyć postępowanie w tym zakresie (uchw. SN z 13.4.1988 r., III CZP 24/88, OSNC 1989, Nr 9, poz. 138).

Zaakceptowanie przez sąd cofnięcia dotychczasowego żądania pozwu powinno być jasno wyrażone w orzeczeniu o umorzeniu postępowania i nie może go zastąpić domniemanie, że sąd, rozpoznając nowe żądanie, zaakceptował w ten sposób rezygnację powoda z roszczenia dotychczasowego (por. uchw. SN z 8.3.2007 r., III CZP 165/06, MoP 2007, Nr 21, s. 1195)

Jeżeli pozwany nie wyrazi zgody na rozważaną zmianę powództwa albo zostanie ona uznana przez sąd za niedopuszczalną (art. 203 § 4 KPC), nowe roszczenie będzie rozpoznane jako oddzielna sprawa.

W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w przypadku zmiany okoliczności powód może żądać, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, jego równowartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć powództwo o świadczenia za kolejne okresy

W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

uproszczonym (art. 505<sup>4</sup> § 1 KPC)

Nakazowym po wniesieniu zarzutów (art. 493 § 3 KPC).

w sprawach gospodarczych (art. 458<sup>8</sup> § 1 KPC)

apelacyjnym (art. 383 KPC), kasacyjnym (art. 383 w zw. z art. 398<sup>21</sup> KPC) wywołanym wniesieniem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 383 w zw. z art. 398<sup>21</sup> w zw. z art. 424<sup>12</sup> KPC).

Zmiana powództwa bez ograniczeń możliwa jest w postępowaniu przed sądem I instancji.  
Ograniczenia przewidziane zostały w postępowaniu:

# Skutki zmiany powództwa

Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki, jakie ustawa wiąże z doręczeniem pozwu pozwanemu w zakresie nowych żądań powstają z chwilą doręczenia pozwanemu **pisma zawierającego zmianę**. Pismo to powinno odpowiadać wymaganiom pisma procesowego (art. 126 i n. KPC), a w zakresie osnowy wymaganiom pozwu (art. 187 KPC).

W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz w postępowaniu odrębnym z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (zob. art. 466 KPC) zmiana powództwa dopuszczalna jest w formie ustnej. W takim wypadku skutki, jakie ustawa wiąże z doręczeniem pozwu pozwanemu w zakresie nowych żądań powstaną z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego.

W wypadku, gdy zmiana powództwa dotyczy żądania i powoduje zmianę wartości przedmiotu sporu, to obowiązkiem powoda jest wskazanie aktualnej wartości przedmiotu sporu. Powyższy obowiązek ściśle wiąże się z obowiązkiem uiszczenia lub uzupełnienia opłaty, który powstaje na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania (art. 130<sup>3</sup> § 2 KPC) (post. SN z 2.10.2008 r., II CZ 72/08, Legalis)



# Cofnięcie powództwa



# Cofnięcie pozwu

ze zrzeczeniem się roszczenia

bez zrzeczenia się roszczenia


przed  
rozpoczęciem  
rozprawy

po rozpoczęciem  
rozprawy

zgodna pozwanego

umorzenie postępowania

umorzenie postępowania



Cofnięcie pozwu w postępowaniu apelacyjnym jest dopuszczalne i to bez względu na treść zaskarżonego wyroku i bez względu na to, która strona wyrok zaskarżyła, z tym że należy mieć tu na uwadze treść przepisów art. 203 § 1 i 4 k.p.c.



Umarzając postępowanie w sprawie, sąd drugiej instancji orzeka w formie postanowienia, gdyż rozstrzyga tylko o toku postępowania (Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 20 listopada 2012 r., sygn. akt XVI Ca 859/2012).



Sentencja postanowienia sądu II instancji będzie więc brzmiała: „[...] postanawia: 1/ uchylić zaskarżony wyrok i umorzyć postępowanie w sprawie, [...]”. W tym postanowieniu kończącym sprawę sąd może rozstrzygnąć również kwestie kosztów procesu.



# KAZUSY



## KAZUS 1

Adwokat Ziemowit X, pełnomocnik powoda, który dochodził w Sądzie Rejonowym w Wałbrzychu od pozwanego Gniewomira Z zapłaty 60 tys. zł, bezpośrednio przed zamknięciem rozprawy złożył pismo procesowe, w którym rozszerzył pozew, żądając zapłaty dodatkowo 20 tys. zł.

Pełnomocnik powoda wraz z pismem złożył jego odpis, nie przedłożył jednak dowodu doręczenia tego pisma pełnomocnikowi pozwanego, radcy prawnemu Amadeuszowi Y. W takiej sytuacji Sąd doręczył odpis tego pisma pełnomocnikowi pozwanego, który oświadczył, że nie godzi się na odroczenie rozprawy i chce jej zakończenia. Sąd zamknął rozprawę i wydał wyrok, w którym zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 80.000 zł.

Pozwany wniósł apelację od tego wyroku. Podniósł, że sąd naruszył przepisy o właściwości rzeczowej, i z tego powodu wniósł o uchylenie wyroku. Nadto zaznaczył, że rozszerzenie powództwa było bezskuteczne, gdyż pełnomocnik powoda nie dołączył do pisma dowodu jego doręczenia pełnomocnikowi pozwanego.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie. Wskazał, że w toku postępowania nie doszło do zmiany powództwa, lecz jedynie do podwyższenia jego wysokości, co zgodnie z art. 15 KPC powoduje, że sąd właściwy w chwili wszczęcia postępowania pozostaje właściwy aż do jego zakończenia.

### **PYTANIA:**

- 1. Które stanowisko jest poprawne, zawarte w apelacji czy w odpowiedzi na apelację?**
- 2. Jakie powinno być rozstrzygnięcie sądu odwoławczego?**



## KAZUS 2



Edgar W wniósł do sądu pozew o zapłatę przeciwko Arnoldowi S. Na rozprawie okazało się, że pozwany uiścił całą żadaną należność. W takiej sytuacji powód cofnął pozew, nie zrzekł się jednak roszczenia.

Sąd doręczył pozwanemu odpis pisma zawierającego oświadczenie o cofnięciu pozwu i wezwał pozwanego do wskazania, czy zgadza się na takie cofnięcie. Sąd przyjął, iż w razie braku odpowiedzi w określonym terminie uzna to za zgodę na cofnięcie pozwu. Pozwany nie złożył żadnej odpowiedzi. Sąd zatem umorzył postępowanie.

### **PYTANIA:**

- 1. Jakie są przesłanki skutecznego cofnięcia pozwu? Jakie są tego skutki?**
- 2. Czy postępowanie sądu było prawidłowe?**

## KAZUS 3



Jan Romański wniósł do sądu jeden pozew o rozwiązanie spółki cywilnej związanej pomiędzy Janem Romańskim, Michałem Adamowiczem i Rafałem Bogustawskim oraz o dokonanie rozliczenia między wspólnikami.

### **Pytanie:**

Oceń dopuszczalność przedmiotowej kumulacji roszczeń.

## KAZUS 4



Jan Romański wniósł do sądu w dniu 20 kwietnia 2019 r. jeden pozew żądając orzeczenia rozwodu z winy obecnej małżonki Janiny Romańskiej oraz zniesienia wspólności majątkowej z datą wsteczną, tj. od dnia 3 stycznia 2019 r.

### **Pytanie:**

Oceń dopuszczalność przedmiotowej kumulacji roszczeń.

## KAZUS 5



Powodowi Jackowi Malczewskiemu przysługuje roszczenie o zapłatę z tytułu niewykonania umowy sprzedaży 30.000,00 zł przeciwko Julianowi Madagaskarskiemu. W związku powyższym Jacek Malczewski wniósł pozew na urzędowym formularzu do rozpoznania sprawy w postępowaniu uproszczonym. Chcąc jednak sprawdzić, czy sąd na pewno zasądzi całą kwotę wskazał w pozwie, iż domaga się teraz kwoty 2.000,00 zł.

### **Pytanie:**

Oceń możliwość rozpoznania przedmiotowej sprawy w postępowaniu uproszczonym.

## KAZUS 6



Powód Andrzej Maliszewski wynajmuje Romanowi Armantowi lokal mieszkalny nr 1 położony we Wrocławiu przy ulicy Pięknej nr 33 na podstawie umowy najmu z dnia 1 października 2018 r. W umowie najmu wskazano, iż czynsz wynosi 3.000,00 złotych i płatny jest do dziesiątego dnia każdego miesiąca z góry. Roman Armant zalega z czynszem od 8 miesięcy w związku z czym, Andrzej Maliszewski postanowił wnieść pozew na urzędowym formularzu o zapłatę zaległego czynszu najmu lokalu mieszkalnego. Nie będąc jednak pewny czy sąd zasądzi całą kwotę wskazał w pozwie kwotę 3.000,00 zł. Przewodniczący sądu stwierdził, że z uwagi na niedopuszczalne rozdrobnienie roszczenia zgodnie z art. 505<sup>3</sup> § 3, sprawa rozpoznana będzie z pominięciem przepisów o postępowaniu uproszczonym.

### **Pytanie:**

Oceń zasadność rozstrzygnięcia przewodniczącego sądu.

## KAZUS 7



Jan Kowalski wytoczył w sądzie rejonowym powództwo przeciwko Adamowi Nowakowi o zapłatę kwoty 50.000,00 zł z tytułu niewykonania umowy sprzedaży. W trakcie posiedzenia Jan Kowalski zdecydował się zmienić powództwo, rozszerzając je o 40.000,00 zł, z tego samego tytułu. Sąd rejonowy w dalszym ciągu rozpoznawał sprawę.

### **Pytanie:**

Czy prawidłowo?

## KAZUS 8



Jan Kowalski wytoczył powództwo przeciwko Adamowi Nowakowi o zapłatę 30.000,00 zł z tytułu umowy pożyczki. Dzień przed rozpoczęciem rozprawy, Jan Kowalski rozmyślił się i postanowił cofnąć pozew, nie zrzekając się jednak roszczenia.

Adam Nowak chciał, aby sprawa trafiła na drogę sądową, gdyż uważa, że pieniądze nie należą się Janowi i chciał „sądownie wygrać sprawę”. Adam Nowak podnosi, że nie wyraził zgody na cofnięcie pozwu i w związku z tym cofnięcie jest nieprawidłowe, i pozew powinien wywołać wszelkie skutki przewidziane przez prawo.

### **Pytanie:**

Czy Adam Nowak ma rację?

Dziękuję za uwagę



**Czy mają Państwo jakieś pytania?**